

ФІНАНСОВО–КРЕДИТНА І ГРОШОВА ПОЛІТИКА

УДК 336.71

JEL Classification: H29, E59

Петрик О.І.,
*д-р екон. наук, професор, ст. викладач кафедри
фінансів, банківської справи та страхування,
Інститут банківських технологій та бізнесу
ДВНЗ «Університет банківської справи»,
Зорянський В.А.,
аспірант*,
ДВНЗ «Університет банківської справи»*

ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Petryk O.I.,
*dr.sc.(econ.), professor, senior lecturer at the
department of finance, banking and insurance
Institute of Banking Technologies and Business
by Higher State Educational Institution “Banking University”,
Zorianskyi V.A.,
postgraduate student,
Higher State Educational Institution “Banking University”*

TAX BURDEN IN THE CONTEXT OF ENSURING THE STABILITY OF THE BANKING SYSTEM

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку фінансової системи банки є найпотужнішими посередниками, які обслуговують рух фінансових потоків у всіх сферах взаємовідносин економічних суб'єктів. Це обумовлює підвищену увагу держави до необхідності регулювання діяльності банків у контексті забезпечення стабільності банківської системи. Одним з провідних напрямків такого регулювання є податкова сфера. Банки мають залишатися потужними платниками податків, а також мають підтримувати власну ліквідність та платоспроможність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у вирішення даної проблеми зроблено вітчизняними та іноземними фахівцями, зокрема: А.М. Ковальової, О.Д. Вовчак, О.М. Десятнюк, І.І. Д'яконовою, Н.Г. Євченко, Ю.Б. Івановим, Л.А. Ключко, А.І. Крисоватим, Г.В. Кравчук, О.І. Петрик, Л.В. Кузнецовою, С.В. Леоновим, Н.С. Педченко, Н.Й. Реверчук, І.В. Салом, О.Г. Сербиною та ін. Незважаючи на численні наукові здобутки, залишається низка питань як загально методичного, так і прикладного характеру, які потребують досліджень. Зокрема оптимізації прибуткового оподаткування та визначення його впливу на банківську систему; удосконалення методичного інструментарію розрахунку податкового навантаження та можливість застосування податкових пільг.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретико-практичних аспектів податкового навантаження на банки в контексті забезпечення стабільності банківської системи. Для досягнення мети було поставлено наступні завдання: аналіз податкового навантаження на банківську систему України та міжнародного досвіду у цій сфері; дослідження сучасних тенденцій податкового навантаження на банківську систему; узагальнення пропозицій щодо забезпечення стабільності

* Науковий керівник: Петрик О.І. – д-р екон. наук, професор

банківської системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток банківської системи в Україні відбувається за умов домінування державних банків у банківському секторі країни. Дана ситуація спричиняє загрози для економіки держави в довгостроковому періоді, а саме: тиск на державний бюджет (через надмірне фінансування з метою докапіталізації банків), додаткове зростання витрат при здійсненні оподаткування щодо діяльності банку. Невраховані податкові ризики у процесі управління фінансами банківського сектору можуть призвести до суттєвих витрат і втраченої економічної вигоди через прийняття неефективних управлінських рішень.

Відновлення економічного зростання в Україні значною мірою залежить від ефективності та надійності банківського сектору. Податкове навантаження банку можна визначити як узагальнюючу характеристику впливу оподаткування на результати діяльності банку, тобто частину відрахованих податкових платежів на користь держави. Таким чином, податкове навантаження необхідно також розглядати як один з пунктів забезпечення стабільності банківської системи [1, с. 47]. Зокрема, здійснення податкової діяльності банку не повинно перешкоджати ефективності функціонування банку. Банк є фінансовим посередником, а оподаткування банківської діяльності в Україні здійснюється за вимог тих же нормативно-правових норм, що й оподаткування юридичних осіб-суб'єктів господарювання. Система оподаткування банків повинна виконувати не лише фіскальну функцію, а й стимулюючу – перерозподіл коштів з фінансового сектору в сектор реальної економіки. Проте, в останні роки сформувався від'ємний фінансовий результат діяльності банківського сектору, що пояснюється значним обсягом відрахувань до резервів на можливі втрати від активних операцій. Лише в 2018 році негативну динаміку результату діяльності банківської системи було подолано (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Основні показники діяльності банків України за 2013–2019 роки

Рік	Кількість банків, які мають банківську ліцензію, од.	Результат діяльності	Рентабельність активів, %	Рентабельність капіталу, %
2013	180	1436	0,12	0,81
2014	163	-52966	-4,07	-30,46
2015	176	-66600	-5,46	-51,908
2016	96	-159388	-12,604	-116,74
2017	82	-24360	-1,93	-15,84
2018	77	21726	1,65	14,26
2019	77	8691	3,84	32,1

Джерело: розраховано авторами за даними НБУ [3]

В цьому контексті банківський сектор випадає з числа продуктивних платників податків і не виконує очікувань, з огляду на їхній оборот, фіскальне навантаження. Тривалий час облікові підходи до формування банківських резервів та вимоги Національного банку України відрізнялися. Це призвело до відмінностей у розмірі сформованих банками резервів у системі бухгалтерського обліку від резервів, сформованих з метою визначення бази оподаткування податком на прибуток [4, с. 53]. Ігнорування податкових ризиків у процесі управління фінансами банківського сектору може призвести до втраченої економічної вигоди через прийняття неефективних управлінських рішень.

Значення резервів у фінансово-господарській банківській діяльності є неоднозначним. Позитивною рисою є те, що це дієвий механізм, який регулює ліквідність банківської системи. Негативним є те, що страхові резерви зменшують прибуток банку. Динаміка недоотриманих прибутків банками України наведена в табл. 2.

Таблиця 2

Недоотримані прибутки банків України за рахунок резервів

Показники	Рік			
	2016	2017	2018	2019
Страхові резерви, млн грн	1269	3112	1541	1759
Рентабельність активів, %	-5,46	0,33	1,83	4,79
Недоотриманий прибуток, млн грн	-	10,27	28,20	84,26

Джерело: розраховано авторами за даними НБУ [3]

Найважливішими показниками для оцінки стабільності функціонування банківського сектору в динаміці є: доходи, витрати, податкові відрахування до бюджету, витрати на оплату праці, суми податкових зобов'язань за заробітну плату співробітникам, вартість активів до оподаткування,

фінансовий результат. Дані показники є факторами, що формують податкове навантаження [4, с. 53].

Податкове навантаження на банківську діяльність не повинно послаблювати фінансову стійкість банків. Найбільш чутливим сегментом навантаження все ж залишаються малі банки. При збільшенні податкового навантаження, банки змушені будуть перекладати податкове навантаження на клієнтів за рахунок збільшених відсотків та комісій на банківські продукти та послуги.

Банківське право виділене як самостійна галузь права в Україні, та на жаль не враховані теперішні тенденції розвитку фінансової системи «спліт». Відкритим є питання про механізм їх оподаткування, щоб виокремити із загального податкового законодавства і віднести до цієї специфічної галузі. Прикладом може бути закордонний досвід окремих країн, де всі сфери банківської діяльності регламентуються окремим банківським кодексом, складовою якого, зокрема, є закон про оподаткування банків та небанківських установ [5]. Наступним кроком вдосконалення системи оподаткування банків є визначення оптимального порівняння їх податкового навантаження. Формування такої моделі дає можливість банку оцінити ефективність заходів податкового менеджменту, а державі – виявити банки, які потребують більш ретельного податкового контролю та регулювання, а також може дозволити зберегти оптимальний баланс між банками платниками податків та державними потребами [6].

Диференціація відсоткових ставок податків на прибуток у різних країнах ЄС – різна. Вони залежать від ставок місцевих податків, політики виплати банками дивідендів і муніципальних податкових ставок. Зазвичай у країнах ЄС з банків стягується податок на прибуток корпорацій 40-50%, місцевий податок 16-50%, податок на прибуток, виплачений у вигляді дивідендів, податок на додану вартість. Варто звернути увагу на те, що в ЄС ПДВ не стягується з операцій за комісійні операції (за платежі, поповнення, зняття коштів з рахунків), але при цьому стягується з операцій трастових та лізингових.

На нашу думку, першочергово необхідно врахувати досвід країн з пострадянського простору, для реформування податкової системи, де впровадження податкових реформ позитивно трансформувалося на фінансову систему, наприклад:

1. Встановлення диференційних ставок.

У Польщі існують різні ставки податку ПДВ: 23%, 8%, 5%, 0%. Ця ставка залежить від роду товару і послуг:

– 23% – Стандартна ставка ПДВ.

– 8% – Деякі фрукти та інші продукти харчування, добрива, деякі книги, газети і журнали, визначена фармацевтична та медична продукція, деякі послуги сільського господарства і тваринництва.

–5% – Деякі фрукти, горіхи, спеції та інші продукти харчування, деякі книги та періодичні видання.

–3% – Деякі харчові продукти, лісові та рибні продукти, сільськогосподарські, тваринницькі та рибальські послуги, допоміжні послуги лісового господарства та лісозаготівлі.

–0% – Експорт товарів, внутрішньогалузеві поставки товарів, міжнародні транспортні послуги, принтери, сканери, процесори для комп'ютерів, серверів і т.д., комп'ютерне обладнання та приладдя для сліпих, пристрої передачі цифрових даних.

Стосовно податку на прибуток, то якщо платник податку протягом року отримував дохід у розмірі до 85528 польських злотих (30545 дол. США), то повинен сплатити податок у розмірі 18% від доходу. Всі доходи платника податку, які перевищуватимуть вищезгадану суму доходу, сплачуватимуть податок у розмірі 32%.

2. Надання пільг для організацій із значними іноземними інвестиціями, за виконання ними певних умов. Пільги мають організації Угорщини з іноземними інвестиціями. Вони можуть зменшити ставку податку на 60% протягом п'яти років за умови, що стартовий капітал повинен бути не менший за визначену суму, а частка закордонних інвестицій не має перевищувати 30%. Крім того, такі підприємства повинні були одержати половину доходу від виробничої діяльності. Якщо компанія займається особливими видами діяльності у сфері електроніки, обчислювальної техніки, фармакології, переробки харчових продуктів, зв'язку, охорони навколишнього середовища, і вони становлять не менше половини річного обороту, то таке підприємство в наступні п'ять років повністю звільнялось від сплати податку на прибуток, а в майбутні п'ять років сплачувало податок за ставкою, зменшеною на 60%. Проведення такої податкової політики дало змогу суттєво активізувати іноземні інвестиції в угорську економіку, особливо в середній та малий бізнес. У разі, якщо є які-небудь знижки на скорочення податків, дані суми також віднімаються від річного обороту перед розрахунком податку. Якщо іноземний інвестор вкладає в Угорщину більше 1 мільярда форинтів, то він вважається великим інвестором і може розраховувати на окремі додаткові податкові знижки.

3. Порівняння розміру прибутку з попереднім звітним періодом та корегування розміру податку на прибуток в поточному. Податок на прибуток у Болгарії вноситься авансом кожен місяць до 15 числа у розмірі 1/12 прибутку за попередній рік. За підсумками року залежно від фактичного прибутку виробляється корекція:

– якщо прибуток більше минулорічного, то вноситься різниця;
 – якщо прибуток нижче торішнього, то надлишок внесеної суми йде в залік майбутніх оплат з нарахуванням відсотка за ставкою Національного банку. Нові фірми і фірми, що мали збитки в минулому році, щомісячні відрахування роблять на базі фактичного прибутку за попередній місяць. За результатами року проводиться корекція. 1/12 частина прибутку коригується з урахуванням інфляції [7].

4. Враховуючи особливості діяльності банків, включення до витрат відрахувань на створення низки резервів і фондів: на знецінення запасів, на сумнівних боржників, на майбутні збитки. Найбільшої популярності резервні фонди отримали у Німеччині. Вони створюються з метою компенсації інфляційного зростання цін на сировину, матеріали і т.д. отриманих організацією в результаті зміни оціночної вартості майна. До таких відрахувань відносяться форс-мажорні фінансові зобов'язання та відрахування до пенсійних фондів, які знаходяться в довгостроковому користуванні компаній і фактично становлять довгострокове вкладення резервного капіталу. Збільшення відрахувань до резервних фондів веде до зменшення розмірів оподаткованого прибутку. Деякі держави Євросоюзу використовують диференційований підхід до оподаткування. Зокрема, застосовується нижча ставка податку на прибуток, якщо банк систематично націлює прибуток не на виплату дивідендів, а на збільшення власного капіталу, чи кредитування реального сектору економіки. Наприклад, банківські послуги Франції обкладається ПДВ за стандартною ставкою 18,6%, однак, існує перелік послуг, які мають пільги або взагалі не оподатковуються. Аналогічний розподіл ПДВ також у Великобританії: максимальна – 27,5%, стандартна – 8%, пільгова – 0 [8].

Проблема необхідності розробки спеціальних стабілізаційних механізмів для регулювання діяльності фінансового сектору та банківських систем, зокрема, виникла в період фінансової кризи 2008-2009 років. Міжнародні фінансові організації та уряди окремих країн визначили ефективним інструментом контролю економіки країни податкову політику, методи якої дозволяють регулювати усі сфери економіки. Через це в якості стабілізаційного інструменту щодо діяльності банків та засобу зменшення дефіциту державного бюджету пропонується використовувати спеціальне оподаткування банківської діяльності [9].

Основними загальноприйнятими методами, що використовуються для посилення стабільності банківської системи на сьогоднішній день виступають:

- застосування більш жорстких стандартів регулювання по відношенню до системних фінансових інститутів;
- посилення вимог достатності капіталу банків;
- створення системи контрциклічного резервування;
- ефективніше управління ліквідністю банків;
- пільгове податкове навантаження;
- удосконалення регулювання позабіржового ринку деривативів.

Пільги доцільно застосовувати до таких послуг, які дають невеликі надходження, або коли складно визначити додану вартість, при цьому відрахування до бюджету будуть незначні. В Італії пільги отримують операції із золотом та іноземною валютою. У банківській діяльності США ПДВ взагалі не використовується. Проте, застосовується ставка податку на доходи корпорацій, банк сплачує:

- 1) 15% за кожні 50 тис. доларів оподаткованого доходу;
- 2) 25% – за наступні 25 тис. доларів;
- 3) 34% – на решту суми.

Окрім того, на доходи у межах від 100 до 335 тис. доларів встановлений додатковий збір величиною 5%. Банки також мають право пільгувати прибуток на суму, яка дорівнює відрахуванням у резерви по безнадійних боргах, але ця сума залежить від величини власного капіталу банку [10].

У світовій практиці застосовуються різні методи пільгового оподаткування банків:

- зниження ставок оподаткування на тривалий час діяльності банку. Наприклад, у Франції новоствореним банкам надаються пільги щодо сплати податку з компаній протягом п'яти перших років. Перші два роки нового банку податок взагалі не сплачується, на третій рік – лише 25% ставки, четвертий рік – 50%, п'ятий рік – 75% і тільки на шостому році ставка становить 100% – надання податкового кредиту;
- визначення неоподаткованого мінімуму доходів для банків;
- повне звільнення банків від сплати податкових платежів. Наприклад, оподаткування відсотків, яке виплачується за позиками місцевих органів влади (США);
- податкові пільги окремим банкам, які надаються для їх розвитку;
- при проведенні банками благодійних та соціальних перерахувань, надання пільг чи взагалі відміна податкового нарахування [11; 12].

Досліджуючи зарубіжний досвід оподаткування банківських установ, варто звернути увагу на рівень податкового тягаря у різних країнах. На рис. 1 наведено показники податкового навантаження на прибуток банків у певних країнах Європи протягом 2000–2019 рр.

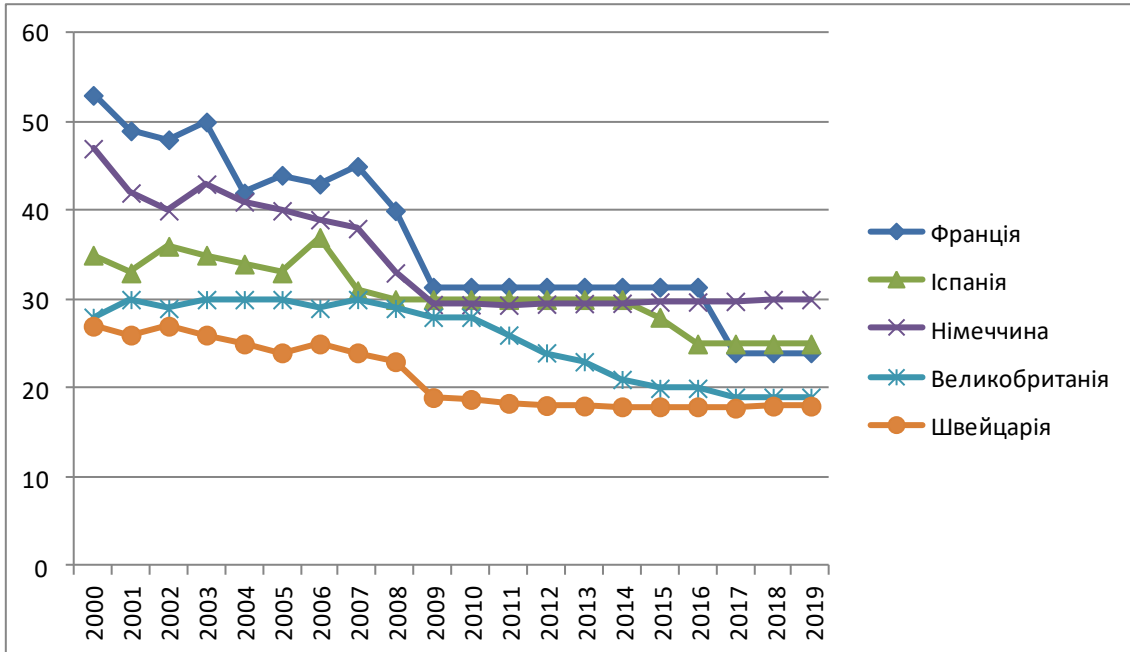

Рис. 1. Рівень податкового навантаження у деяких країнах Європи

Джерело: побудовано авторами за даними [3; 13]

Згідно даних рис. 1, найбільш сприятливі умови для здійснення банківської діяльності у 2000–2019 роках були в Швейцарії, де рівень податкового навантаження коливався у межах 18-27%.

Порівнюючи системи оподаткування банків України і країн Європейського Союзу за існуючими податками, можна побачити, що Україна та ЄС мають лише два спільні податки: податок на прибуток і ПДВ. Дослідження динаміки податку на прибуток Україні по банківській системі наведено на рис. 2.

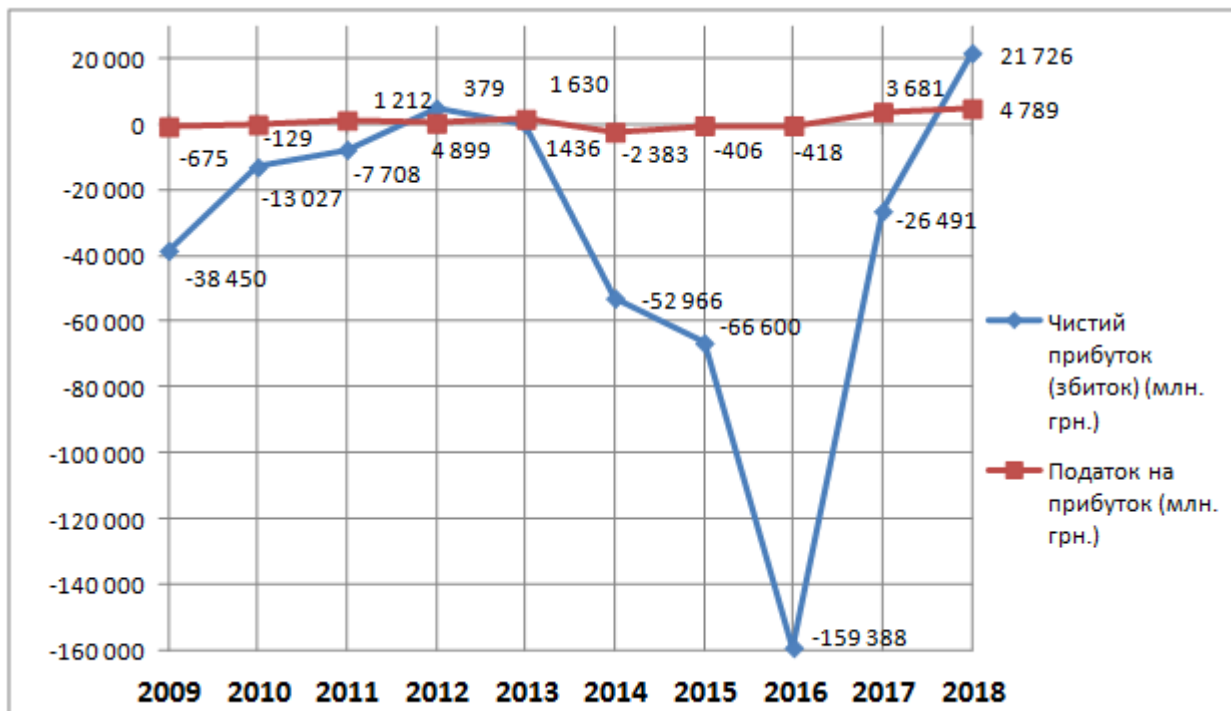

Рис. 2. Динаміка чистого прибутку БС у розрізі податку на прибуток

Джерело: побудовано авторами за даними НБУ [3]

Динаміка чистого прибутку показує вплив податку на прибутковість банківської системи. Для

українських банків доцільним було б застосування таких пільг, як в країнах ЄС, наприклад:

- звільнення від оподаткування коштів банків, які інвестуються в інноваційні підприємства;
- надання пільг в оподаткуванні банків, що здійснюють довгострокове інвестиційне кредитування;

- надання пільг на комісійні операції для малих банків. Даний захід допоможе збільшити відрахування до бюджету країни за рахунок того, що банк стає спроможним зменшити комісію для клієнтів. Тим самим стає більш привабливим до потенційного клієнта, і в результаті прибуток від отриманих операцій за зменшеною відсотковою ставкою наповнить бюджет більше, ніж за стандартною [14].

Все частіше в Україні досліджується взаємодія податкової і банківської систем. Активно висвітлюється в наукових виданнях вплив однієї системи на іншу, а також простежуються часті виступи офіційних державних посадових осіб з даної тематики. В економічній літературі розглядаються два основні підходи щодо оцінки рівня оподаткування банків. За першим підходом рівень оподаткування банків є недостатнім і тому податкове навантаження необхідно посилити. За другим – обґрунтовують необхідність зниження податкового навантаження банківського сектору з метою більшого залучення ресурсів банків у реальну економіку. Регулювання банківської діяльності потрібне в адекватних межах, не порушуючи стійкості банку [15].

Банківські установи в умовах гіперконкуренції з фінансовими установами та Fintech компаніями вимушені створювати нові продукти та послуги. Часто нові сервіси не входять під законодавчі та податкові норми, тому що з ними уповноважені органи ще не працювали. Наприклад, новий сервіс від системного банку “cashless”, що зображений на рис. 3.

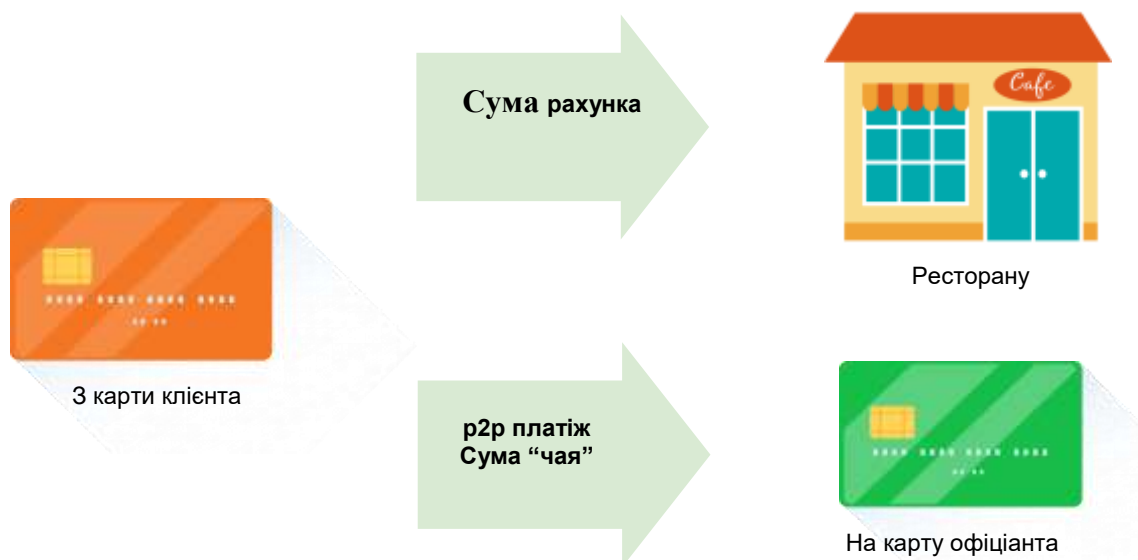

Рис. 3. Сервіс «Чайові Cashless»

Джерело: побудовано авторами на основі [16]

Таким чином, сервіс передбачає за допомогою р2р переказу (від персони до персони), можливість надсилати чайові офіціанту, які фактично є його доходом діяльності. При цьому не обтяжуючи заробіток ніяким податковим навантаженням. Виникають декілька питань:

1) Чи має боротися податкова з таким сервісом, адже це недоотриманий дохід в бюджет, або потрібно залишити без змін? Оскільки готівкові чайові знаходяться повністю в тіні і їх розрахувати взагалі неможливо, тому це певний крок для виведення коштів з тіні.

2) Чи має НБУ дозволяти такі операції? Які саме інструменти використовувати регулятору, щоб дослідити походження цих переказів? Тому що даний напрямок може зацікавити кримінальні організації для відмивання коштів.

Другим прикладом можна навести регулювання діяльності “Fintech” компаній, які прямо чи опосередковано пов’язані з діяльністю ІТ-галузей. В першій декаді лютого Міністерство соціальної політики оприлюднило проект закону, що змусив напружитися всю галузь ІТ. Сутність питання пов’язана з тим, що дана галузь наразі користується великим попитом як на території України, так і за її межами. Дохід від діяльності ІТ-напрямку вищий за середній і тому з метою зменшення чи взагалі уникнення податкового навантаження використовуються законні інструменти обходу оподаткування. Все доволі просто, замість того, щоб наймати працівників як фізичних осіб та сплачувати більше 40%, найманого працівника оформляють як підприємця, та сплачують лише 5% податку на прибуток. Вибір очевидний! Тому, уряд хоче перекваліфікувати відносини компаній з фізичними особами – підприємцями (ФОП) з цивільно-правових у трудові. Тобто ФОП, який виконує роботу в приміщенні замовника, на його обладнанні, під його контролем і отримує 75% доходу більше з одного джерела,

вважатиметься найманим співробітником. Через це за нього доведеться платити зовсім інші податки. Виникає амбівалентна ситуація: наповнити бюджет за рахунок виведення частини таких операцій або стимулювати галузь до пошуку нових тіньових варіантів. Більшість замовлень на виконання роботи належить переважно експортно-орієнтованому аутсорсингу. Тобто українські компанії виконують роботу для іноземних замовників, які вже випускають програмний продукт під своїм брендом.

За даними Асоціації IT Ukraine за 2018 рік, в Україні налічується 127000 програмістів. З них близько 90% оформлені як ФОПи. У найбільшій в Україні аутсорсингової IT-компанії EPAM – дві юридичні особи: ТОВ «EPAM Системз» і ТОВ «EPAM Рішення». Вони, у свою чергу, належать офшорним компаніям Eram Systems (Cyprus) Limited і Eram Systems Inc (США, штат Делавер). У компанії також є офіційно зареєстровані філії у Вінниці, Дніпрі, Харкові та Львові.

Материнська компанія, зареєстрована в низькоподатковій (не завжди офшорній) зоні, є одержувачем дивідендів, яка, як правило, оподатковується за мінімальною ставкою. Компанії-виконавці реєструються там, де знаходяться їхні основні замовники. Це загальноприйнята у світі практика.

Основна причина, через яку західні замовники обирають співпрацю з Україною, – це вартість розробки. Виконання таких послуг в Україні може обійтися замовнику вдвічі дешевше, ніж, наприклад, у США. При цьому, якість буде на гідному рівні. Крім України, дешеву розробку пропонують: Індія, Білорусь, Румунія, Болгарія, Польща, де діють податкові пільги для IT. Наприклад, у Білорусі в Парку високих технологій компанії платять 9% податку на доходи фізичних осіб і 0% податку на прибуток. В Індії немає податку на прибуток для молодих компаній, щоб у перші п'ять років вони могли продавати продукт задешево і напрацювали клієнтську базу [17].

Описані вище приклади формують термінову необхідність упереджених дій з боку податкової служби та банківського регулятора. Оскільки, в разі намагання збільшення державного бюджету за рахунок податкового навантаження існує висока вірогідність:

- 1) зменшення попиту на IT-галузь з боку іноземних інвесторів;
- 2) перехід в тень діяльності IT галузі.

З метою недопущення даних наслідків, нами пропонується введення пільг та встановлення диференційованих відсотків, в залежності від розміру заробітної плати співробітника. Наприклад, при розмірі заробітної плати 25 тис. грн. на місяць встановити 12%, 50 тис. грн. – 15%, 100 тис. грн. і більше 17%, що в кінцевому результаті збільшить відрахування до бюджету. НБУ має чітко встановити критерії для регулювання та заходи впливу до банків, які не виконують нововведення: в частині частоти та кількості платежів на ФОП за договором підряду. Варто зазначити, що НБУ здійснює заходи зменшення тіньових операцій при веденні діяльності суб'єктів господарської за допомогою валютної лібералізації, а також введення в дію Постанови НБУ № 56 від 01.04.2019, яка спрощує процедуру відкриття рахунка для юридичної особи.

Висновки з проведеного дослідження. Одним з ключових факторів ефективного розвитку економіки країни має бути узгодженість між банківською системою та базою оподаткування. При встановленні оптимальних рівнів податкового навантаження можливо забезпечити максимізацію рівня стабільності банківської системи України. Узгодженість та взаємопов'язаність даних систем спостерігається на:

- 1) макrorівні, забезпечуючи реалізацію державної фінансової політики та стабільність банківської системи;
- 2) мезорівні, визначаючи рентабельність діяльності банків, масштаби здійснення операцій та напрями спрямування коштів тощо;
- 3) макrorівні, опосередковано визначаючи поведінку клієнтів банків, вплив на яку здійснюється як через податки, що включаються до ціни банківських послуг, так і через оподаткування доходів, отриманих у банківській сфері.

Виходячи з необхідності мінімізації негативного впливу оподаткування, основною метою впровадження податкового менеджменту в банку є розроблення комплексної системи управління податковою діяльністю, що забезпечить досягнення оптимального рівня податкового навантаження в контексті стратегічних цілей розвитку банку.

Література

1. Сало І. В., Д'яконова І. В., Євченко Н. Г. Оподаткування банків: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2010. 208 с.
2. Аналітичний огляд банківської системи України за I півріччя 2011 року. Національне рейтингове агентство «Рюрик», 2011. С. 35-39. URL: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_I_kv_2011.pdf (дата звернення: 12.05.2019).
3. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=59593002&cat_id=74208 (дата звернення: 12.05.2019).
4. Антициклічне регулювання ринкової економіки: глобалізаційна перспектива: монографія /

Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук та ін. Київ: КНЕУ, 2010. 334 с.

5. Податковий кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 12.05.2019).

6. Ключко Л. А., Підсонна Я. Г. Оподаткування банківської діяльності та основні напрямки його вдосконалення. URL: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/28913/25917> (дата звернення: 12.05.2019).

7. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/> (дата звернення: 12.05.2019).

8. Старостенко Г. Г., Мацелюх Н. П., Сурженко А. В. Світовий досвід та вітчизняна практика оподаткування банківської діяльності. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2015/7.pdf (дата звернення: 12.05.2019).

9. Зарубіжний досвід оподаткування фінансових установ та можливості його застосування в Україні. URL: <http://gufer.net/podatkova/653/zarubzhniy-dosvid/opodat/kuvannya/fnansovih/ustanov/ta/mozhilovst/yogo/zasto/suvannya/v/ukrayin.html> (дата звернення: 12.05.2019).

10. Адилов Р. М. Теоретико-методологические аспекты государственного регулирования банковской деятельности. URL: <http://www.uecs.ru/uecs30302011/item/481-2011-06-02-11-10-01> (дата звернення: 12.05.2019).

11. Петрик О. Якою має бути організаційна структура банківського нагляду в Україні? *Вісник НБУ*. 2009. № 11. С. 3-6.

12. Реверчук Н. Й., Сербіна О. Г. Зарубіжний досвід податкового регулювання банківської діяльності та його застосування в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18.5. С. 222-225.

13. Ricotti G. La pressione fiscale gravante sul sistema bancario: questioni metodologiche ed evidenze empiriche. Dicembre 2010. № 80, pp. 32-40.

14. Гланц В. Н. Податкове регулювання банківської діяльності. URL: http://uabs.edu.ua/images/stories/sc_autoref/2013/1251_Hlanc.pdf (дата звернення: 12.05.2019).

15. Старостенко Г. Г., Сурженко А. В. Податкове регулювання банків в умовах становлення інформаційного суспільства. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwjD9cbY_LDgAhWmtIsKHeAuAQFjAAegQIABAC&url=http%3A%2F%2Fwww.irbisnbn.gov.ua%2Fcgibin%2Ffirbis_nbnv%2Fcgiiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2Fefek_2013_11_4.pdf&usq=AOvVaw1dZXhxHGZxrK8nvPo9YBbh (дата звернення: 12.05.2019).

16. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua/business/chayovi-cashless> (дата звернення: 12.05.2019).

17. У повному ФОПі: як насправді працюють українські ІТ-компанії. URL: <https://mind.ua/publications/20194066-u-povnomu-fopi-yak-naspravdi-pracyu-yut-ukrayinski-it-kompaniyi> (дата звернення: 12.05.2019).

References

1. Salo, I.V., Diakonova, I.V., and Yevchenko, N.H. (2010), *Opodatkuвання bankiv* [Taxation of banks], tutorial, Sumy, Ukraine, 208 p.

2. Natsionalne reitynhove ahentstvo "Riuryk", (2011), "Analytical review of the banking system of Ukraine for the first half of 2011", pp. 35-39, available at: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_II_kv_2011.pdf (access date May 12, 2019).

3. "Official site of the NBU", available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=59593002&cat_id=74208. (access date May 12, 2019).

4. Lukianenko, D.H., Poruchnyk, A.M., Stoliarchuk, Ya.M. et al. (2010), *Antytsyklichne rehulivannia rynkovoї ekonomiky: hlobalizatsiina perspektyva* [Countercyclical regulation of a market economy: a globalization perspective], monograph, KNEU, Kyiv, Ukraine, 334 p.

5. "Tax Code of 02.12.2010 number 2755-VI", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (access date May 12, 2019).

6. Kliusko, L.A. and Pidsonna, Ya.H. "Taxation of banking activities and the main directions of its improvement", available at: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/28913/25917> (access date May 12, 2019).

7. "Official site of the State Fiscal Service of Ukraine", available at: <http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/> (access date May 12, 2019).

8. Starostenko, H.H., Matseliukh, N.P., and Surzhenko, A.V. "Global experience and national practice the taxation of banking", available at: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2015/7.pdf (access date May 12, 2019).

9. "Foreign experience of taxation of financial institutions and the possibility of its application in Ukraine", available at: <http://gufer.net/podatkova/653/zarubzhniy-dosvid/opodat/kuvannya/fnansovih/ustanov/ta/mozhilovst/yogo/zasto/suvannya/v/ukrayin.html> (access date May 12, 2019).

10. Adylov, R.M. "Theoretical and methodological aspects of state regulation of banking activities", available at: <http://www.uecs.ru/uecs30302011/item/481-2011-06-02-11-10-01> (access date May 12, 2019).

11. Petryk, O. (2009), "What should be the organizational structure of banking supervision in

Ukraine?", *Visnyk NBU*, no. 11, pp. 3-6.

12. Reverchuk, N.Y. and Serbina, O.H. (2008), "Foreign experience of banking business tax control and its implementation in Ukraine", *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, iss. 18.5, pp. 222-225.

13. Ricotti, G. (2010), "La pressione fiscale gravante sul sistema bancario: questioni metodologiche ed evidenze empiriche", no. 80, pp. 32-40.

14. Hlants, V.N. (2013), "Tax regulation of banking", available at: http://uabs.edu.ua/images/stories/sc_autoref/2013/1251_Hlanc.pdf (access date May 12, 2019).

15. Starostenko, H.H. and Surzhenko, A.V. "Tax regulation of banks in the conditions of information society", available at: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwj9cbYLDgAhWmtIsKHeAuAQFjAAegQIABAC&url=http%3A%2F%2Fwww.irbisnbuv.gov.ua%2Fcgibin%2Firbis_nbuv%2Fcgibirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2Fefek_2013_11_4.pdf&usq=AOvVaw1dZXhxHGZxrK8nvPo9YBbh (access date May 12, 2019).

16. Official site of JSC CB "PrivatBank", available at: <https://privatbank.ua/business/chayovi-cashless> (access date May 12, 2019).

17. "The individuals-entrepreneurs: how Ukrainian IT companies actually work", available at: <https://mind.ua/publications/20194066-u-povnomu-fopi-yak-naspravdi-pracyuyut-ukrayinski-it-kompaniyi> (access date May 12, 2019).

Стаття надійшла до редакції 24.05.2019 р.

УДК 336.02.33

JEL Classification: E62, O23

Качула С.В.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
державних, місцевих та корпоративних фінансів,
Університет митної справи та фінансів, Дніпро

ОСНОВНІ ЕТАПИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Kachula S.V.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., associate professor at the
department of state, local and corporate finance,
University of Customs and Finance, Dnipro

MAIN STAGES OF TRANSFORMATION OF THE STATE FINANCIAL POLICY OF ENSURING SOCIAL DEVELOPMENT OF SOCIETY

Постановка проблеми. Динамічний розвиток фінансової системи на засадах впровадження сучасних інноваційно-цифрових технологій, що сприяє формуванню нової якості сучасної архітектури фінансово-бюджетного простору, зокрема бюджетної та податкової систем, в результаті трансформації суспільних відносин, здійснюється під впливом державної фінансової політики. Зважаючи на характеристики системних змін в процесі соціально-економічних перетворень в сучасних умовах розбудови усіх сфер розвитку українського соціуму та поступового відновлення вітчизняної економіки, великого значення набувають дослідження основних етапів розвитку державної фінансової політики. Це дасть змогу узагальнити основні тенденції її динамічного впливу на соціальний розвиток з урахуванням змін інституційного середовища та впливу ендегенних і екзогенних факторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням еволюції окремих складових державної фінансової політики присвячені праці Л. В. Лисяк, С. В. Онишко, М. Д. Пасічного, А. О. Тимошенка,